

Nr 146.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade bestämmelser rörande avgångsåldern för civila anställningshavare i statens tjänst m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(5:e avd.)

I propositionen nr 184 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för den 30 mars 1951, föreslagit riksdagen att

dels godkänna vid propositionen fogade förslag till

1) förordning om ändrade bestämmelser rörande avgångsåldern för civila statstjänstemän, m. m.;

2) kungörelse om ändring i 1947 års tjänstepensionsreglemente för de högre kommunala skolorna den 30 juni 1947 (nr 418);

3) kungörelse om ändring i 1947 års familjepensionsreglemente för de högre kommunala skolorna den 30 juni 1947 (nr 419);

4) kungörelse om ändring i 1947 års tjänstepensionsreglemente för folkskolan den 30 juni 1947 (nr 420);

5) kungörelse om ändrad lydelse av 10 § och 13 § 2 mom. 1947 års familjepensionsreglemente för folkskolan den 30 juni 1947 (nr 421);

6) kungörelse om ändring i 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare den 30 juni 1947 (nr 422); samt

7) kungörelse om ändrad lydelse av 9 § och 12 § 2 mom. 1947 års familjepensionsreglemente för arbetare den 30 juni 1947 (nr 423);

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att

1) i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen anförts utfärda ändrade bestämmelser om de summariska arbetarpensionerna och om utsträckt tillämpning av de för folkskolan gällande tjänste- och familjepensionsreglementena; samt

2) utfärda de övergångsbestämmelser, vilka kunna visa sig erforderliga för genomförande av förenämnda förslag.

De berörda författningsförslagen äro av följande lydelse.

F ö r s l a g
till
**förordning om ändrade bestämmelser rörande avgångsåldern
för civila statstjänstemän, m. m.**

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

I stället för vad i 6, 7 och 11 §§, 13 § 2 mom., 14 § 1 mom. och 19 § 1 mom. 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente den 30 juni 1947 (nr 416) stadgas skola för civila statstjänstemän gälla de i 2—7 §§ denna förordning meddelade bestämmelserna.

2 §.

(I stället för 6 § 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente.)

1 mom. Ordinarie innehavare av domarämbete, med undantag av vattenrättsingenjör, är skyldig att avgå från tjänsten, därest han

a) uppnått en levnadsålder, som med två år överstiger hans ålder vid ingången av den i 3 § omförmälda, för honom gällande pensioneringsperioden, eller ock under tillhoppa sex månader efter sistnämnda tidpunkt åtnjutit tjänstledighet av annan anledning än för fullgörande av offentligt uppdrag;

b) till följd av olycksfall i tjänsten befinnes för framtiden oförmögen att på tillfredsställande sätt sköta sin tjänst; eller

c) oavbrutet under två på varandra följande år åtnjutit tjänstledighet av annan anledning än för fullgörande av offentligt uppdrag samt befinnes till följd av sjukdom, vanförhet eller lyte i andra fall än under b) sägs eller till följd av nedsatt arbetsförmåga för framtiden oförmögen att på tillfredsställande sätt sköta sin tjänst.

2 mom. Annan ordinarie tjänsteman än i 1 mom. avses är skyldig att avgå från tjänsten, därest han

a) i fråga om tjänsteman, som tillsatts medelst fullmakt eller konstitutorial, uppnått en levnadsålder, som motsvarar den övre gränsen av den i 3 § omförmälda, för honom gällande pensioneringsperioden;

b) till följd av olycksfall i tjänsten befinnes för framtiden oförmögen att på tillfredsställande sätt sköta sin tjänst; eller

c) till följd av sjukdom, vanförhet eller lyte i andra fall än under b) sägs eller till följd av nedsatt arbetsförmåga befinnes för framtiden oförmögen att på tillfredsställande sätt sköta sin tjänst.

Finner i fall, varom under b) och c) här ovan förmäles, den myndighet, som äger pröva frågan om tjänstemannens rätt att komma i åtnjutande

av pension, anledning antaga att tjänstemannen kan tjänstgöra i sådan annan befattning, till vilken han må vara pliktig att låta förflytta sig, skall frågan, huruvida förflyttning lämpligen bör ske, underställas Kungl. Maj:ts prövning eller, där prövningen av nämnda fråga enligt Kungl. Maj:ts beslut ankommer på myndigheten, av denna upptagas till avgörande.

Vad i detta moment stadgats skall icke föranleda inskränkning i den vidsträcktare avgångsskyldighet, som på grund av beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen må vara för viss tjänsteman gällande.

3 mom. Därest det ur tjänstesynpunkt finnes önskvärt, att tjänsteman, som avses i 2 mom., efter uppnåendet av den för honom gällande pensioneringsperiodens övre gräns tages i anspråk för fullgörande av arbetsuppgifter, som ålegat honom i hans senast innehavda befattning, må medgivande kunna lämnas honom att kvarstå i tjänst under ytterligare högst två år, dock allenast så länge han är fullt tjänstduglig. Fråga om dylikt medgivande prövas av Kungl. Maj:t.

4 mom. Befinnes i 2 mom. avsedd tjänsteman, som tillsatts medelst fullmakt eller konstitutorial och för vilken högst fem år återstå till uppnåendet av pensioneringsperiodens nedre gräns, urståndsatt att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina tjänståligganden och är ej sådant fall för handen, varom i 2 mom. första stycket sägs, må Kungl. Maj:t förklara honom skyldig att avgå från tjänsten och entlediga honom.

Tjänsteman, som genom lagakraftgående dom befunnits skyldig till förfarande, varå avsättning kunnat följa, men som jämlikt 5 kap. 5 § strafflagen förklarats fri från ansvar, må av Kungl. Maj:t jämväl i annat fall än i nästföregående stycke sägs förklaras skyldig att avgå samt entledigas.

5 mom. I 2 mom. avsedd, medelst fullmakt eller konstitutorial tillsatt tjänsteman, som uppnått den för honom gällande pensioneringsperiodens nedre gräns, må av den myndighet, som äger att från tjänsten avskeda, förklaras skyldig att avgå från tjänsten och entledigas, därest han befunnits icke kunna på tillfredsställande sätt fullgöra sina tjänståligganden eller hans bibehållande i tjänst på grund av arbetsuppgifternas särskilda art anses innebära risk för hans eller andras säkerhet eller hälsa. Detsamma skall gälla, därest tjänstemannens avgång finnes önskvärd i samband med genomförande av omorganisation, berörande hans tjänsteställe, eller rationalisering av arbetsförhållandena därstädes.

6 mom. Icke-ordinarie tjänsteman må ej bibehållas i sin befattning, därest han

a) uppnått en levnadsålder, som motsvarar den övre gränsen av den i 3 § omförmälda, för honom gällande pensioneringsperioden, Kungl. Maj:t obetaget att i fall, som avses i 3 mom., medgiva bibehållande i befattningen ytterligare högst två år, dock allenast så länge han är fullt tjänstduglig;

b) till följd av olycksfall i tjänsten befinnes för framtiden oförmögen att på tillfredsställande sätt sköta sin tjänst; eller

c) till följd av sjukdom, vanförhet eller lyte i andra fall än under b) sägs

eller till följd av nedsatt arbetsförmåga befinnes för framtiden oförmögen att på tillfredsställande sätt sköta sin tjänst.

I fall, varom under b) eller c) här ovan förmåles, skall bestämmelsen i 2 mom. andra stycket äga motsvarande tillämpning.

3 §.

(I stället för 7 § 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente.)

För ordinarie befattning, som tillsättes medelst fullmakt eller konstitutorial, så ock för icke-ordinarie befattning med undantag av befattningarna såsom chef för bank- och fondinspektionen eller sparbanksinspektionen skall gälla den pensioneringsperiod, som av Kungl. Maj:t för befattningen fastställts.

Har ordinarie tjänsteman utan något sitt förvållande förflyttats till tjänst, för vilken gäller annan pensioneringsperiod än den för hans tidigare tjänst stadgade, skall dock den nya pensioneringsperioden icke tillämpas å honom, såframt han icke inom viss, av Kungl. Maj:t bestämd tid anmäler sin önskan om tillämpning beträffande honom av pensioneringsperioden för den nya tjänsten.

Pensioneringsperioderna omfatta

pensioneringsperiod I tiden från utgången av den kalendermånad, varunder tjänstemannen uppnår 60 års ålder, till utgången av den kalendermånad, varunder han uppnår 63 års ålder,

pensioneringsperiod II tiden från utgången av den kalendermånad, varunder tjänstemannen uppnår 63 års ålder, till utgången av den kalendermånad, varunder han uppnår 65 års ålder,

pensioneringsperiod III tiden från utgången av den kalendermånad, varunder tjänstemannen uppnår 65 års ålder, till utgången av den kalendermånad, varunder han uppnår 66 års ålder, samt

pensioneringsperiod IV den tid, som för varje särskilt fall blivit bestämd.

4 §.

(I stället för 11 § 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente.)

1 mom. Rätt att vid avgång från tjänsten komma i åtnjutande av tjänstepension tillkommer tjänsteman, som avses i 3 avd. 1 kap. 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente,

a) därest han avgår efter den för honom gällande pensioneringsperiodens inträde och sådant fall som under b) eller c) sägs icke föreligger (*ålderspension*);

b) i fall som avses i 2 § 1 mom. b), 2 § 2 mom. första stycket b) eller 2 § 6 mom. första stycket b) (*invalidpension*); samt

c) i fall som avses i 2 § 1 mom. c), 2 § 2 mom. första stycket c) eller 2 § 6 mom. första stycket c), så ock där tjänsteman med tillämpning av bestämmelserna i 2 § 4 mom. förklarats skyldig att avgå (*sjukpension*).

Härvid iakttages dock

a) att tjänsteman icke må komma i åtnjutande av invalid- eller sjukpension, därest han i den ordning, varom i 2 § 2 mom. andra stycket förmåles, prövats lämpligen böra förflyttas till annan befattning; samt

b) att ordinarie tjänsteman, som med frånträdande av tjänstens utöfvande innehar icke-ordinarie befattning, ej må, därest båda befattningarna äro förenade med tjänstepensionsrätt enligt nämnda reglemente, komma i åtnjutande av tjänstepension vid avgång allenast från den icke-ordinarie befattningen och ej heller vid samtidig avgång från båda tjänsterna bekomma mer än *en* pension.

2 mom. Befattningshavare, som tidigast fem år före uppnåendet av pensioneringsperiodens nedre gräns frivilligt avgår ur tjänst, må kunna av Kungl. Maj:t medgivas rätt att därvid komma i åtnjutande av tjänstepension (*förtidspension*), därest avgången finnes icke vara stridande mot statens intressen och under förutsättning tillika att han innehar minst det antal tjänst-år, som erfordras för erhållande av hel pension.

Vid tjänstårsberäkning för det ändamål, som i första stycket avses, skola tjänståren beräknas utan iakttagande av föreskrifterna i 15 § 1 mom. andra och tredje styckena 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente eller de motsvarande föreskrifter, som må gälla på grund av stadgandet i 15 § 2 mom. samma reglemente.

Genom fullmakt tillsatt tjänsteman, som är innehavare av förtroendesyssla enligt § 35 regeringsformen, må ock av Kungl. Maj:t kunna medgivas rätt att komma i åtnjutande av förtidspension, därest tjänstemannen entledigas utan att han själv därom uttryckt önskan och utan att skyldighet att avgå från tjänsten föreligger på grund av i denna förordning meddelade bestämmelser.

5 §.

(I stället för 13 § 2 mom. 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente.)

Har för ordinarie tjänst ändring skett beträffande pensioneringsperiod, tjänstepensionsunderlag eller för hel pension erforderligt antal tjänstår, varom förmåles i 16 § 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente (tjänst-ålder), må grundbeloppet av tjänstepension för den som omedelbart före ändringen innehade tjänsten icke understiga det belopp, vartill det skulle hava beräknats, därest ändringen icke ägt rum och, i fall där för tjänsten föreskrivits lägre pensioneringsperiod, såsom tjänstår fått tillgodoräknas den tid, som utgör skillnaden mellan de båda pensioneringsperiodernas övre gränser. Såsom villkor för åtnjutande av den sist avsedda förmånen skall dock vid bestämmande av ålderspension gälla, att tjänstemannen kvarstått i sin tjänst intill utgången av den senast för tjänsten föreskrivna pensioneringsperioden.

Vad sålunda stadgats skall äga motsvarande tillämpning beträffande ordinarie tjänsteman, som utan något sitt förvållande förflyttats till annan tjänst.

6 §.

(I stället för 14 § 1 mom. 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente.)

Såsom tjänstepensionsunderlag skall vid bestämmandet av tjänstepension för tiden intill den månad, varunder pensionstagaren uppnår 67 års ålder, tillämpas det belopp (*begynnelseunderlag*), som enligt 14 § 2 eller 3 mom. 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente gäller för den befattning från vilken avgången sker, samt för tiden därefter det belopp (*slutunderlag*), som erhålles genom minskning av begynnelseunderlaget med 792 kronor, såframt ej Kungl. Maj:t i särskilt fall förordnar om lägre avdrag.

Har den tjänst, från vilken avgången äger rum, innehafts under kortare tid före pensioneringsperiodens utgång än tre år, må dock, där ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, vid bestämmandet av ålders- eller förtidspension icke tillämpas högre begynnelse- eller slutunderlag än som motsvarar en tredjedel av sammanlagda beloppet av de högsta begynnelse- respektive slutunderlag, vilka må hava varit för tjänstemannen gällande under vart och ett av de närmast före avgången förflutna, före pensioneringsperiodens utgång infallande tre åren på grund av därunder innehavd, med tjänstepensionsrätt förenad anställning.

7 §.

(I stället för 19 § 1 mom. 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente.)

Grundbeloppet av *förtidspension*, varom förmåles i 4 § 2 mom. första stycket, bestämmes enligt de i 16 § 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente angivna grunderna men skall för tiden intill ingången av den för tjänstemannen gällande pensioneringsperioden vara minskat med $\frac{1}{180}$ eller, där för hel pension erfordras 25 tjänstår, $\frac{1}{120}$ för varje full eller påbörjad fjärdedel av år, som vid avgångstillfället återstått till nämnda tidpunkt.

8 §.

Beträffande civila statstjänstemän skall vad i 13 § 3 mom. andra stycket 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente stadgas i fråga om pensionsålder i stället avse pensioneringsperiod samt vad i 15 § 1 mom. första stycket ävensom 17 och 18 §§ samma reglemente stadgas i fråga om pensionsålderns inträde i stället avse pensioneringsperiodens utgång.

9 §.

I stället för de i 32 § 1 mom. 1., 2 mom. 1. första stycket och 3 mom. 2. 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente meddelade föreskrifterna rörande pensionsålderns inträde skall gälla följande.

Pensioneringsperioden omfattar tiden från utgången av det kalenderhalvår, varunder tjänstemannen uppnått den levnadsålder som motsvarar den för tjänsten gällande pensioneringsperiodens nedre gräns, till utgången av det kalenderhalvår, varunder han uppnått den levnadsålder som motsvarar samma periods övre gräns.

Avgång under pensioneringsperioden må äga rum endast vid utgången av kalenderhalvår, därest icke avgången påkallas av nedsatt arbetsförmåga eller den myndighet, som äger att från tjänsten entlediga, eljest finner skäl medgiva att avgången sker under kalenderhalvåret.

10 §.

Beträffande familjepension åt efterlevande till civil statstjänsteman skall vad i 8 § 2 mom. och 3 mom. andra stycket samt 15 § 2 mom. första och andra styckena 1947 års allmänna familjepensionsreglemente den 30 juni 1947 (nr 417) stadgas i fråga om pensionsålder eller pensionsålderns inträde i stället avse pensioneringsperiod respektive pensioneringsperiodens inträde samt vad i 10 § första stycket under c) samma reglemente stadgas i fråga om pensionsålderns inträde i stället avse pensioneringsperiodens utgång. Därjämte skall i fråga om sådan pension i stället för vad i 13 § 1 mom. andra stycket under e) nämnda reglemente stadgas gälla, att såsom pensioneringsperiod skall räknas tiden från utgången av den kalendermånad, varunder befattningshavaren uppnått eller skulle hava uppnått 65 års ålder, till utgången av den kalendermånad, varunder han uppnått eller skulle hava uppnått 66 års ålder.

11 §.

Hänvisning till sådant stadgande i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente eller 1947 års allmänna familjepensionsreglemente, som ersatts med bestämmelse i denna förordning, skall beträffande civila statstjänstemän eller familjepension åt efterlevande till civila statstjänstemän avse sistnämnda bestämmelse.

Denna förordning träder i kraft den 20 juni 1951, då 32 § 2 mom. 1. andra stycket 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente upphör att gälla.

Förslag

till

kungörelse om ändring i 1947 års tjänstepensionsreglemente för de högre kommunala skolorna den 30 juni 1947 (nr 418).

Häri genom förordnas, att 2, 5, 6 och 9 §§, 11 § 2 mom., 12 § 1 mom., 13 § 1 mom. samt 15—17 §§ 1947 års tjänstepensionsreglemente för de högre kommunala skolorna den 30 juni 1947¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

2 §.

Där ordinarie lärare utan något sitt förvällande förflyttas till befattning, som avses i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente eller 1947 års tjänstepensionsreglemente för folkskolan, skall i fråga om pensionerings-

¹ Senaste lydelse av 9 §, se 1949:257.

period, tjänstepensions grundbelopp och tjänstelivräntas belopp hänsyn tas till de för den tidigare innehavda befattningen gällande bestämmelserna på sätt och i den omfattning, som angivas i 7 § 1 mom., 13 § 2 mom., 25 § 2 mom. 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente respektive 5 § 2 mom., 10 § 2 mom. och 19 § 2 mom. 1947 års tjänstepensionsreglemente för folkskolan.

5 §.

1 mom. Ordinarie lärare — — — därest han

a) uppnått en levnadsålder, som motsvarar den övre gränsen av den i 6 § omnämnda, för honom gällande pensioneringsperioden;

b) till följd — — — sin befattning.

Finner i — — — Kungl. Maj:ts prövning.

2 mom. Därest det ur tjänstesynpunkt finnes önskvärt, att ordinarie lärare efter uppnåendet av den för honom gällande pensioneringsperiodens övre gräns tages i anspråk för fullgörande av arbetsuppgifter, som ålegat honom i hans senast innehavda befattning, må medgivande kunna lämnas honom att kvarstå i tjänst under ytterligare högst två år, dock allenast så länge han är fullt tjänstduglig. Fråga om dylikt medgivande prövas av Kungl. Maj:t.

3 mom. Befinnes ordinarie lärare, för vilken högst fem år återstå till uppnåendet av pensioneringsperiodens nedre gräns, urståndsatt att på tillfredsställande sätt fullgöra sina tjänståligganden, och är ej sådant fall för handen, varom i 1 mom. första stycket sägs, må Kungl. Maj:t förklara honom skyldig att avgå från befattningen och entlediga honom.

Lärare, som — — — samt entledigas.

4 mom. Ordinarie lärare, som uppnått den för honom gällande pensioneringsperiodens nedre gräns, må av den myndighet, som äger att från tjänsten avskeda, förklaras skyldig att avgå från tjänsten och entledigas, därest han befunnits icke kunna på tillfredsställande sätt fullgöra sina tjänståligganden eller hans bibehållande i tjänst på grund av arbetsuppgifternas särskilda art anses innebära risk för hans eller andras säkerhet eller hälsa. Detsamma skall gälla, därest hans avgång finnes önskvärd i samband med genomförande av omorganisation, berörande hans tjänsteställe, eller rationalisering av arbetsförhållandena därstädes.

5 mom. Extra ordinarie — — — därest han

a) uppnått en levnadsålder, som motsvarar den övre gränsen av den i 6 § omnämnda, för honom gällande pensioneringsperioden, Kungl. Maj:t obetaget att i fall, som avses i 2 mom., medgiva bibehållande i befattningen ytterligare högst två år, dock allenast så länge han är fullt tjänstduglig;

b) till följd — — — sin befattning.

I fall — — — motsvarande tillämpning.

6 §.

För lärarbefattning, som avses i detta reglemente, gäller den pensioneringsperiod, som av Kungl. Maj:t för befattningen fastställts. Avgång under pensioneringsperioden må äga rum endast vid utgången av kalender-

halvår, därest icke avgången påkallas av nedsatt arbetsförmåga eller den myndighet, som äger att från befattningen avskeda, eljest finner skäl medgiva att avgången sker under kalenderhalvåret.

Pensioneringsperioderna omfatta

pensioneringsperiod I tiden från utgången av det kalenderhalvår, varunder läraren uppnår 60 års ålder, till utgången av det kalenderhalvår, varunder han uppnår 63 års ålder,

pensioneringsperiod II tiden från utgången av det kalenderhalvår, varunder läraren uppnår 63 års ålder, till utgången av det kalenderhalvår, varunder han uppnår 65 års ålder,

pensioneringsperiod III tiden från utgången av det kalenderhalvår, varunder läraren uppnår 65 års ålder, till utgången av det kalenderhalvår, varunder han uppnår 66 års ålder, samt

pensioneringsperiod IV den tid, som för varje särskilt fall blivit bestämd.

9 §.

1 mom. Rätt att — — — avsedd lärare,

a) därest han avgår efter den för honom gällande pensioneringsperiodens inträde och sådant fall som under b) eller c) sägs icke föreligger (*ålderspension*);

b) i fall — — — avgå (*sjukpension*).

Härvid iakttages — — — *en* pension.

2 mom. Lärare, som tidigast fem år före uppnåendet av pensioneringsperiodens nedre gräns frivilligt avgår från sin befattning, må kunna av Kungl. Maj:t medgivas rätt att därvid komma i åtnjutande av tjänstepension (*förtidspension*), därest avgången finnes icke vara stridande mot det allmännas intresse och under förutsättning tillika, att han innehar minst 30 tjänstår.

11 §.

2 mom. Har för ordinarie lärarbefattning ändring skett beträffande pensioneringsperiod, tjänstepensionsunderlag eller för hel pension erforderligt antal tjänstår, varom förmåles i 14 § (tjänstålder), må grundbeloppet av tjänstepension för den som omedelbart före ändringen innehade befattningen likväl icke understiga det belopp, vartill det skulle hava beräknats, därest ändringen icke ägt rum och, i fall där för tjänsten föreskrivits lägre pensioneringsperiod, såsom tjänstår fått tillgodoräknas den tid, som utgör skillnaden mellan de båda pensioneringsperiodernas övre gränser. Såsom villkor för åtnjutande av sist avsedda förmån skall dock vid bestämmande av ålderspension gälla, att läraren kvarstått i sin tjänst intill utgången av den senast för tjänsten föreskrivna pensioneringsperioden.

Vad sålunda — — — avsedd befattning.

I fråga — — — mom. stadgas.

12 §.

1 mom. Såsom *tjänstepensionsunderlag* — — — lägre avdrag.

Har den befattning, från vilken avgången äger rum, innehafts under kortare tid före pensioneringsperiodens utgång än tre år, må dock, där ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, vid bestämmandet av ålders- respektive förtidspension icke tillämpas högre begynnelse- eller slutunderlag än som motsvarar en tredjedel av sammanlagda beloppet av de högsta begynnelse- respektive slutunderlag, vilka må hava varit för läraren gällande under vart och ett av de närmast före avgången förflutna, före pensioneringsperiodens utgång infallande tre åren på grund av därunder innehavd, med pensionsrätt förenad anställning.

13 §.

1 mom. Såsom *tjänstår* må tillgodoräknas tid före pensioneringsperiodens utgång, under vilken lärare varit underkastad detta reglemente.

Vid tjänstårsberäkningen — — — å lönen.

Av tid — — — mot nedsättningen.

15 §.

Grundbeloppet av *invalidpension* motsvarar det för läraren gällande begynnelse- respektive slutunderlaget. Beträffande lärare, som avgår efter pensioneringsperiodens utgång, skall likväl grundbeloppet bestämmas enligt de i 14 § angivna grunderna.

16 §.

Grundbeloppet av *sjukpension* bestämmas enligt de i 14 § angivna grunderna. Grundbeloppet skall dock utgöra lägst 75 procent av begynnelse- respektive slutunderlaget, i den mån beloppet icke härigenom överstiger grundbeloppet av den ålderspension, som skulle hava tillkommit läraren, därest han under oförändrade förhållanden kvarstått i sin befattning till pensioneringsperiodens utgång.

17 §.

Grundbeloppet av *förtidspension* motsvarar det för läraren gällande begynnelse- respektive slutunderlaget men skall för tiden intill ingången av pensioneringsperioden vara minskat med $\frac{1}{190}$ för varje full eller påbörjad fjärdedel av år, som vid avgångstillfället återstått till nämnda tidpunkt.

Denna kungörelse träder i kraft den 20 juni 1951.

Förslag

till

kungörelse om ändring i 1947 års familjepensionsreglemente för de högre kommunala skolorna den 30 juni 1947 (nr 419).

Härigenom förordnas, att 8 § 2 mom., 10 §, 12 § 1 mom. och 14 § 2 mom. 1947 års familjepensionsreglemente för de högre kommunala skolorna den 30 juni 1947¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

8 §.

2 mom. Har för ordinarie lärarbefattning ändring skett beträffande pensioneringsperiod, familjepensionsunderlag eller för hel tjänstepension erforderligt antal tjänstår, må familjepensionstalet i fråga om den som omedelbart före ändringen innehade befattningen likväl icke understiga det belopp, vartill det skulle hava beräknats, därest ändringen icke ägt rum.

Vad sålunda — — — förenad befattning.

I fråga — — — mom. stadgas.

10 §.

Såsom *tjänstår* — — — under a); samt

c) tid, som från dödsfallet eller avgången från befattningen må hava återstått till pensioneringsperiodens utgång.

12 §.

1 mom. Beträffande familjepension — — — motsvarande tillämpning.

Härvid skall — — — tjänstår; samt

b) att såsom pensioneringsperiod skall räknas tiden från utgången av det kalenderhalvår, varunder befattningshavaren uppnått eller skulle hava uppnått 65 års ålder, till utgången av det kalenderhalvår, varunder han uppnått eller skulle hava uppnått 66 års ålder.

14 §.

2 mom. Familjepensionstalet för livränta bestämmes, där ej annat förordas av vad här nedan stadgas, till ett belopp motsvarande så stor del av det för läraren senast gällande familjepensionsunderlaget, som antalet vid avgången uppnådda fulla eller påbörjade fjärdedels tjänstår av det slag, varom i 10 § a) och b) förmåles, utgör av 120 eller — där vid avgången uppnådda tjänstår, utökade med tid, som från avgången må hava återstått till pensioneringsperiodens inträde, uppgå till mer än 120 fulla eller påbörjade fjärdedels tjänstår — av det större tal, som uppkommer genom berörda utökning.

¹ Senaste lydelse av 10 § och 12 § 1 mom., se 1948:592.

I fråga om beräkning av tjänstår samt tid för pensioneringsperiodens inträde för ordinarie lärare, vilken tillika är rektor, skola härvid stadgandena i 12 § 1 mom. andra stycket lända till efterrättelse.

Vid beräkning — — — två tredjedelar.

I övrigt — — — motsvarande tillämpning.

Denna kungörelse träder i kraft den 20 juni 1951.

F ö r s l a g

till

kungörelse om ändring i 1947 års tjänstepensionsreglemente för folkskolan den 30 juni 1947 (nr 420).

Härigenom förordnas, att 4, 5 och 8 §§, 11 § 1 mom., 12 § 1 mom. samt 14—16 §§ 1947 års tjänstepensionsreglemente för folkskolan den 30 juni 1947¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

4 §.

1 mom. Såframt ej — — — därest han

a) uppnått en levnadsålder, som motsvarar den övre gränsen av den i 5 § omnämnda, för honom gällande pensioneringsperioden;

b) till följd — — — sin befattning.

Finner i — — — skolöverstyrelsens prövning.

2 mom. Därest det ur tjänstesynpunkt finnes önskvärt, att ordinarie befattningshavare efter uppnåendet av den för honom gällande pensioneringsperiodens övre gräns tages i anspråk för fullgörande av arbetsuppgifter, som ålegat honom i hans senast innehavda befattning, må medgivande kunna lämnas honom att kvarstå i tjänst under ytterligare högst två år, dock allenast så länge han är fullt tjänstduglig. Fråga om dylikt medgivande prövas av Kungl. Maj:t. Vad nu stadgats skall äga motsvarande tillämpning i fråga om bibehållande i tjänst av extra ordinarie befattningshavare efter utgången av pensioneringsperioden.

3 mom. Befinnes ordinarie befattningshavare, för vilken högst fem år återstå till uppnåendet av pensioneringsperiodens nedre gräns, urståndsatt att på tillfredsställande sätt fullgöra sina tjänståligganden och är ej sådant fall för handen, varom i 1 mom. första stycket sägs, må Kungl. Maj:t förklara honom skyldig att avgå och entlediga honom.

Befattningshavare, som — — — samt entledigas.

4 mom. Ordinarie befattningshavare, som uppnått den för honom gällande pensioneringsperiodens nedre gräns, må av den myndighet, som äger att från tjänsten avskeda, förklaras skyldig att avgå från tjänsten och entledigas, därest han befunnits icke kunna på tillfredsställande sätt fullgöra

¹ Senaste lydelse av 8 §, se 1949:259.

sina tjänstäligganden eller hans bibehållande i tjänst på grund av arbetsuppgifternas särskilda art anses innebära risk för hans eller andras säkerhet eller hälsa. Detsamma skall gälla, därest hans avgång finnes önskvärd i samband med genomförande av omorganisation, berörande hans tjänsteställe, eller rationalisering av arbetsförhållandena därstädes.

5 §.

För befattning, som avses i detta reglemente, gäller den pensioneringsperiod, som av Kungl. Maj:t för befattningen fastställts. Avgång under pensioneringsperioden må äga rum endast vid utgången av redovisningsår, därest icke avgången påkallas av nedsatt arbetsförmåga eller den myndighet, som äger att från befattningen entlediga, eljest finner skäl medgiva att avgången sker under redovisningsåret.

Har ordinarie befattningshavare utan något sitt förvållande förflyttats till befattning, för vilken gäller annan pensioneringsperiod än den för hans tidigare befattning stadgade, skall dock den nya pensioneringsperioden icke tillämpas å honom, såframt han icke inom viss, av Kungl. Maj:t bestämd tid anmäler sin önskan om tillämpning beträffande honom av pensioneringsperioden för den nya befattningen.

Pensioneringsperioderna omfatta

pensioneringsperiod I tiden från utgången av det redovisningsår, varunder befattningshavaren uppnår 60 års ålder, till utgången av det redovisningsår, varunder han uppnår 63 års ålder,

pensioneringsperiod II tiden från utgången av det redovisningsår, varunder befattningshavaren uppnår 63 års ålder, till utgången av det redovisningsår, varunder han uppnår 65 års ålder,

pensioneringsperiod III tiden från utgången av det redovisningsår, varunder befattningshavaren uppnår 65 års ålder, till utgången av det redovisningsår, varunder han uppnår 66 års ålder, samt

pensioneringsperiod IV den tid, som för varje särskilt fall blivit bestämd.

8 §.

1 mom. Rätt att — — — avsedd befattningshavare,

a) därest han avgår efter den för honom gällande pensioneringsperiodens inträde och sådant fall som under b) eller c) sägs icke föreligger (*ålderspension*);

b) i fall — — — avgå (*sjukpension*).

Härvid iakttages — — — *en* pension.

2 mom. Befattningshavare, som tidigast fem år före uppnåendet av pensioneringsperiodens nedre gräns frivilligt avgår från sin befattning, må kunna av Kungl. Maj:t medgivas rätt att därvid komma i åtnjutande av tjänstepension (*förtidspension*), därest avgången finnes icke vara stridande mot det allmännas intresse och under förutsättning tillika, att han innehar minst 30 tjänstår.

11 §.

1 mom. Såsom *tjänstepensionsunderlag* — — — lägre avdrag.

Har den befattning, från vilken avgången äger rum, innehafts under kortare tid före pensioneringsperiodens utgång än tre år, må dock, därest ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, vid bestämmandet av ålders- eller förtidspension icke tillämpas högre begynnelse- eller slutunderlag än som motsvarar en tredjedel av sammanlagda beloppet av de högsta begynnelse- respektive slutunderlag, vilka må hava varit för befattningshavaren gällande under vart och ett av de närmast före avgången förflutna, före pensioneringsperiodens utgång infallande tre åren på grund av därunder innehavd, med tjänstepensionsrätt förenad anställning.

I fråga om ålders- eller förtidspension för distriktsöverlärare må, där ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, ej tillämpas högre begynnelse- eller slutunderlag än som motsvarar medeltalet för år räknat av de högsta begynnelse- respektive slutunderlag, som varit för honom gällande under vart och ett av de senaste tre åren före pensioneringsperiodens utgång eller dess-förrinnan inträffande avgång ur tjänst.

12 §.

1 mom. Såsom *tjänstår* må tillgodoräknas tid före pensioneringsperiodens utgång, under vilken befattningshavare varit underkastad detta reglemente.

Vid tjänstårsberäkningen — — — å lönen.

14 §.

Grundbeloppet av *invalidpension* motsvarar det för befattningshavaren gällande begynnelse- respektive slutunderlaget. Beträffande befattningshavare, som avgår efter pensioneringsperiodens utgång, skall likväl grundbeloppet bestämmas enligt de i 13 § angivna grunderna.

15 §.

Grundbeloppet av *sjukpension* bestämmas enligt de i 13 § angivna grunderna. Grundbeloppet skall dock utgöra lägst 75 procent av begynnelse- respektive slutunderlaget i den mån beloppet icke härigenom överstiger grundbeloppet av den ålderspension, som skulle hava tillkommit befattningshavaren, därest han under oförändrade förhållanden kvarstått i sin befattning till pensioneringsperiodens utgång.

16 §.

Grundbeloppet av *förtidspension* motsvarar det för befattningshavaren gällande begynnelse- respektive slutunderlaget men skall för tiden intill ingången av pensioneringsperioden vara minskat med $\frac{1}{100}$ för varje full eller påbörjad fjärdedel av år, som vid avgångstillfället återstått till nämnda tidpunkt.

Denna kungörelse träder i kraft den 20 juni 1951.

F ö r s l a g

till

kungörelse om ändrad lydelse av 10 § och 13 § 2 mom. 1947 års familjepensionsreglemente för folkskolan den 30 juni 1947 (nr 421).

Härigenom förordnas, att 10 § och 13 § 2 mom. 1947 års familjepensionsreglemente för folkskolan den 30 juni 1947 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

10 §.

Såsom tjänstår — — — under a); samt

c) tid, som från dödsfallet eller avgången från befattningen må hava återstått till pensioneringsperiodens utgång.

13 §.

2 mom. Familjepensionstalet för livränta bestämmes, där ej annat förordas av vad här nedan stadgas, till ett belopp motsvarande så stor del av det för befattningshavaren senast gällande familjepensionunderlaget, som antalet vid avgången uppnådda fulla eller påbörjade fjärdedels tjänstår av det slag, varom i 10 § a) och b) förmåles, utgör av 120 eller — där vid avgången uppnådda tjänstår, utökade med tid som från avgången må hava återstått till pensioneringsperiodens inträde, uppgå till mer än 120 fulla eller påbörjade fjärdedels tjänstår — av det större tal, som uppkommer genom berörda utökning.

Vid beräkning — — — två tredjedelar.

I övrigt — — — motsvarande tillämpning.

Denna kungörelse träder i kraft den 20 juni 1951.

F ö r s l a g

till

kungörelse om ändring i 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare den 30 juni 1947 (nr 422).

Härigenom förordnas, att 1 § 1 mom., 4 § 2 mom., 6 och 7 §§, 12 § 1 och 3 mom. samt 14 och 15 §§ 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare den 30 juni 1947¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

1 §.

1 mom. Detta reglemente — — — och förvärvskälla.

Såsom förutsättning — — — anställningen gäller en arbetstid av normal omfattning;

c) att arbetaren uppnått en levnadsålder av minst 21 och högst 63 år; samt

d) att arbetaren — — — vilken gäller en arbetstid av normal omfattning.

Vid tillämpning — — — föregående arbetsgivaren.

Vad i — — — äga tillämpning.

4 §.

2 mom. Arbetare må ej vinna uppflyttning till högre pensionsgrupp, då mindre än tre år återstå till tiden för utgången av den i 7 § angivna pensioneringsperioden.

Där arbetare — — — förstnämnda pensionsgrupp.

6 §.

Rätt att — — — därest han

a) avgår från anställningen efter den i 7 § angivna pensioneringsperiodens inträde och sådant fall som under b) eller c) sägs icke föreligger (*alderspension*);

b) till följd — — — förvärvskälla (*sjukpension*).

I fråga — — — föregående arbetsgivaren.

7 §.

Pensioneringsperioden omfattar tiden från utgången av den kalendermånad, under vilken arbetaren uppnår 60 års ålder, till utgången av den kalendermånad, under vilken han uppnår 63 års ålder.

12 §.

1 mom. Såsom *tjänstår* må tillgodoräknas sådan tid före pensioneringsperiodens utgång, under vilken arbetaren varit underkastad detta reglemente. Vid tjänstårsberäkningen skall dock avdrag göras för tid, räknad efter kalendervecka, under vilken arbetaren av annan anledning än ledighet för offentligt uppdrag eller militärtjänstgöring icke varit berättigad åtnjuta någon avlöning.

¹ Senaste lydelse av 6 §, se 1949:261.

3 mom. I fråga — — — skall gälla,

a) att såsom tjänstår må tillgodoräknas två tredjedelar av tid, under vilken arbetare efter uppnådd ålder av 18 år men före pensioneringsperiodens utgång i statens tjänst innehaft sådan anställning, vilken utgjort hans huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla, dock att på prövning av den myndighet, som har att fastställa pensionen, skall bero huruvida och i vad mån reduktion bör vidtagas vid tillgodoräkning av anställningstid, varunder för arbetaren ej gällt en arbetstid av normal omfattning; samt

b) att på — — — föregående arbetsgivaren.

14 §.

Grundbeloppet av *invalidpension* motsvarar det för arbetaren gällande begynnelse- respektive slutunderlaget. Beträffande arbetare, vars anställning upphör efter pensioneringsperiodens utgång, skall likväl grundbeloppet bestämmas enligt de i 13 § angivna grunderna.

15 §.

Grundbeloppet av *sjukpension* bestämmas enligt de i 13 § angivna grunderna. Grundbeloppet skall dock utgöra lägst 75 procent av begynnelse- respektive slutunderlaget, i den mån beloppet icke härigenom överstiger grundbeloppet av den ålderspension, som skulle hava tillkommit arbetaren, därest han med oförändrat pensionsunderlag kvarstått i sin anställning till pensioneringsperiodens utgång. I fråga om säsongarbetare skall därvid anställningen beräknas hava för tiden intill pensioneringsperiodens utgång haft samma omfattning, som varit i medeltal för arbetaren gällande under de fem senast förflutna kalenderår, under vilka anställning innehafts.

Denna kungörelse träder i kraft den 20 juni 1951.

F ö r s l a g

till

kungörelse om ändrad lydelse av 9 § och 12 § 2 mom. 1947 års familjepensionsreglemente för arbetare den 30 juni 1947 (nr 423).

Härigenom förordnas, att 9 § och 12 § 2 mom. 1947 års familjepensionsreglemente för arbetare den 30 juni 1947 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

9 §.

Såsom *tjänstår* — — — arbetare; samt

b) tid, som från dödsfallet eller anställningens upphörande må hava återstått till pensioneringsperiodens utgång.

I fråga — — — anställning innehafts.

12 §.

2 mom. Familjepensionstalet för livränta bestämmes, där ej annat förordas av vad här nedan stadgas, till ett belopp, motsvarande så stor del av det för arbetaren senast gällande familjepensionsunderlaget, som antalet vid avgången uppnådda fulla eller påbörjade fjärdedels tjänstår av det slag, varom i 9 § första stycket a) förmåles, utgör av 120 eller — där vid avgången uppnådda tjänstår, utökade med tid som från anställningens upphörande må hava återstått till pensioneringsperiodens inträde, uppgå till mer än 120 fulla eller påbörjade fjärdedels tjänstår — av det större tal, som uppkommer genom denna utökning.

Vid beräkning — — — två tredjedelar.

I övrigt — — — motsvarande tillämpning.

—————

Denna kungörelse träder i kraft den 20 juni 1951.

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehåft

dels en inom första kammaren av herrar *Lundqvist* och *Arrhén* väckt motion (I: 477), i vilken hemställts, att riksdagen måtte avslå ifrågavarande proposition i den del den avser pensioneringsperiod III och besluta att för tjänstemän, för vilka för närvarande är fastställd en pensionsålder av 65 år, denna pensionsålder förbliver oförändrad;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Senander m. fl.* väckt motion (II: 612), i vilken hemställts, att riksdagen måtte avslå förevarande proposition.

Beträffande motiveringen för motionärernas yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna.

I huvudsaklig överensstämmelse med ett av 1948 års pensionsålderskommitté i betänkande den 29 december 1950 framlagt förslag förordas i propositionen, att det nuvarande systemet med fasta pensionsåldersgränser ersättes med en anordning med pensioneringsperioder, omfattande ett, två eller tre år. Under pensioneringsperioden skall det i allmänhet vara befattningshavarens ensak att bestämma den närmare tidpunkten för sin avgång. Befattningshavarens rätt att avgå före pensioneringsperiodens övre gräns skall emellertid motsvaras av en möjlighet för vederbörande myndighet att tillse, att befattningshavarens tjänstgöring icke fortgår längre än att han kan på tillfredsställande sätt fullgöra sin tjänst.

De reguljära pensioneringsperioderna skola enligt propositionen vara tre till antalet och i princip omfatta

pensioneringsperiod I tiden från uppnådda 60 år till uppnådda 63 år,
pensioneringsperiod II tiden från uppnådda 63 år till uppnådda 65 år, och
pensioneringsperiod III tiden från uppnådda 65 år till uppnådda 66 år.

För de fall, då en lägre avgångsålder än 60 år är erforderlig, skall finnas en särskild *pensioneringsperiod IV*, omfattande den tid, som för varje särskilt fall bestämmes.

I propositionen föreslås, att angivna system nu skall vinna tillämpning beträffande civila anställningshavare i statens tjänst samt för befattningshavare underkastade pensionsreglementena för de högre kommunala skolorna och folkskolan. I fråga om de övriga befattningshavarkategorier, som omfattas av det statliga pensionsväsendet, avses förslag skola föreläggas 1952 års riksdag.

Beträffande innehållet i 1948 års pensionsålderskommittés betänkande samt i de över betänkandet avgivna yttrandena får utskottet hänvisa till propositionen, s. 24—53.

Frågan om ändrade bestämmelser rörande avgångsåldern för civila anställningshavare i statens tjänst m. fl. har varit föremål för överläggningar med statstjänstemännens huvudorganisationer, nämligen *Statstjänarkartellen*, *Statstjänstemännens riksförbund*, *Sveriges akademikers centralorganisation* och *Tjänstemännens centralorganisation*. Därvid har — under förutsättning av riksdagens godkännande — enighet uppnåtts om följande grunder för ändringar i gällande avgångsbestämmelser.

1) Det nuvarande systemet med fasta pensionsåldersgränser skall, i huvudsaklig överensstämmelse med 1948 års pensionsålderskommittés förslag, för civila anställningshavare ersättas med pensioneringsperioder, omfattande för period I 60—63 års ålder, för period II 63—65 års ålder, för period III 65—66 års ålder samt för period IV en för varje särskild befattning bestämd tid.

2) För extra ordinarie befattningar skola i princip gälla samma pensionsperioder som för ordinarie. Övriga i 1948 års pensionsålderskommittés betänkande föreslagna jämkningar i pensionsåldrarna skola bli föremål för ytterligare överväganden.

Departementschefen har för sin del anfört i huvudsak följande.

»Såsom jag inledningsvis framhållit överensstämmer de nu gällande bestämmelserna angående pensionsålder för befattningshavare inom den civila statsförvaltningen med de föreskrifter i detta hänseende, som beslutades vid 1934 års riksdag. Dessa föreskrifter tillkommo under inverkan av den då förefintliga omfattande arbetslösheten bland de produktiva åldrarnas yngre årsgrupper och med beaktande av vad man i dåvarande läge kunde förutse beträffande den fortsatta utvecklingen på arbetsmarknaden. Situationen har sedan dess helt förändrats. Överskottet på arbetskraft har avlösts av en betydande arbetskraftsbrist. De nuvarande svårigheterna att fylla behovet av arbetskraft bero givetvis i första hand på konjunkturutvecklingen efter det andra världskriget. Man kan emellertid icke helt bortse från att avvägningen av avgångsåldrarna härvidlag åtminstone för statsförvaltningens del är av en viss betydelse. Med hänsyn till befolkningsutvecklingen kan också, såsom 1948 års pensionsålderskommitté i sitt förvarande betänkande framhållit, förutses, att arbetskraftsbristen kommer icke endast att bli bestående utan även att accentueras. Det har sålunda beräknats, att folkmängden i åldersgruppen 65 år och däröver år 1965 i jämförelse med förhållandena år 1945 skulle ha ökat med ca 40 procent, under det att folkmängden i åldersgruppen 20—65 år under samma tid skulle öka med endast två procent. Frånsett arbetskraftssynpunkterna innebär detta, att de yngre åldersgruppernas försörjningsbördan gentemot den äldre delen av befolkningen kommer att högst väsentligt öka.

I denna situation är det uppenbarligen angeläget att man i största möjliga utsträckning söker tillvarata äldre duglig arbetskraft. De möjligheter härtill, som nuvarande bestämmelser erbjuda inom statsförvaltningen, äro — såsom både de av 1946 års statsrevisorer och de av 1948 års pensionsålderskommitté verkställda undersökningarna givit vid handen — föga effektiva. Möjligheten att efter uppnådd pensionsålder erhålla anstånd med avsked har sålunda visat sig icke spela den roll såsom utväg att tillvarata äldre arbetskraft, som man ansett sig kunna räkna med. Ej heller har återanställningsformen fått en sådan tillämpning att densamma kan förväntas få någon nämnvärd betydelse ur arbetskraftssynpunkt.

Med hänsyn till vad sålunda anförts finner jag det påkallat, att avgångsbestämmelserna för anställningshavare inom statsförvaltningen och den statsunderstödda verksamheten nu upptagas till omprövning. Jag torde i detta sammanhang få hänvisa till att inom riksdagen yrkanden vid upprepade tillfällen framställt om en höjning av avgångsåldrarna samt erinra om de uttalanden i detta hänseende, som gjorts av 1946 års statsrevisorer

och av bankoutskottet i dess förenämnda av 1947 års riksdag godkända utlåtande.

Obestridligen föreligga också möjligheter för åtgärder i antydd riktning utan att effektivitetssynpunkterna eftersättas. Såsom bankoutskottet i sitt nämnda utlåtande framhållit torde en viss höjning av pensionsåldrarna utan större olägenheter kunna vidtagas särskilt i fråga om flertalet av de grupper, för vilka fastställts en pensionsålder av 60 år eller därunder. Av vad jag förut anfört framgår, att icke blott effektivitetssynpunkter beaktades vid bestämmandet av sistnämnda pensionsåldrar utan även andra skäl inverkade, främst den i början av 1930-talet rådande ungdomsarbetslösheten. Ur effektivitetssynpunkt finnes därför beträffande dessa anställningshavare utrymme för en höjning av avgångsåldrarna. Dessutom äro arbetsförmågan och vitaliteten hos äldre personer numera på det hela taget större än tidigare. Den något högre medellivslängden samt mera hygieniska arbetslokaler, förbättrade tekniska anordningar o. d. medverka härtill. Vid utformningen av avgångsbestämmelserna få emellertid mot dessa synpunkter vägas de ökade krav på kroppslig och andlig rörlighet, som den fortskridande rationaliseringen och intensifieringen av statsverksamheten medföra.

När det gäller det sätt, varpå i anslutning till det anförda möjligheter böra skapas för tillvaratagande av äldre arbetskraft, föreligga — bortsett från anstånds- och återanställningsinstituterna, vilka i sin nuvarande utformning enligt vad jag förut framhållit visat sig vara ineffektiva — två utvägar. Å ena sidan kan, såsom av riksdagen och 1950 års besparingsutredning närmast torde ha åsyftats, en mer eller mindre allmän höjning av pensionsåldrarna övervägas. Å andra sidan kan i enlighet med 1948 års pensionsålderskommittés förslag en anpassning av avgångsåldrarna efter tjänstbarheten ske genom införande av ett system med pensioneringsperioder, omfattande en viss tid, varunder anställningshavaren skall ha att bestämma den närmare tidpunkten för sin avgång.

Vid övervägande av dessa båda möjligheter har jag i likhet med flertalet remissmyndigheter funnit mig böra förorda det sistnämnda alternativet. De farhågor, som uttalats för att det av pensionsålderskommittén föreslagna systemet icke skulle medföra åsyftat resultat, finner jag överdrivna. Såsom av kommittén framhållits och av medicinalstyrelsen ytterligare understrukits företer arbetsförmågan hos de äldre befattningshavarna individuellt stora olikheter. Ett system med pensioneringsperioder möjliggör — i motsats till en allmän höjning av pensionsåldrarna — att dessa individuella olikheter kunna beaktas. Denna ökade möjlighet till anpassning av avgångstiden efter befattningshavarens arbetsförmåga måste för statsverket såsom arbetsgivare vara av värde. Men även för anställningshavarna innebär kommitténs förslag väsentliga fördelar. Enligt förslaget skall det i allmänhet vara befattningshavarens ensak att bestämma den närmare tidpunkten för sin avgång. Det skall sålunda icke föreligga något tvång för honom att kvarstå under den

för honom gällande pensioneringsperioden. Ur anställningshavarnas synpunkt blir därför systemet med pensioneringsperioder närmast att betrakta såsom en utvidgning av anständsinstitutet. Det är således i och för sig icke fråga om en höjning av den ålder, vid vilken befattningshavaren tidigast må avgå ur tjänst.

De invändningar, som vid remissbehandlingen framställts mot kommitténs förslag, ha merendels sin grund i farhågor för att statsverksamheten skall bli mindre effektiv till följd av att många anställningshavare skola föredraga att kvarstå i tjänst, ehuru de icke äro fullt tjänstbara. Rätten för befattningshavaren att avgå före pensioneringsperiodens övre gräns bör emellertid såsom kommittén föreslagit motsvaras av en möjlighet för vederbörande myndighet att tillse, att befattningshavarens tjänstgöring under pensioneringsperioden icke fortgår längre än som motiveras av hans arbetsförmåga. Detta är en nödvändig förutsättning för att systemet med pensioneringsperioder skall kunna fungera tillfredsställande. Därest bestämmelserna härom utformas på sätt i det följande föreslås, torde de i förevarande hänseende befarade svårigheterna i stor utsträckning kunna undvikas. Jag vill i detta sammanhang i likhet med medicinalstyrelsen framhålla, att ett entledigande av nyssnämnda skäl, som sker under pensioneringsperioden, icke är att betrakta annat än såsom en följd av det normala åldrandet.

Pensionsålderskommittén har i sitt nu framlagda förslag upptagit frågan om införande av pensioneringsperioder för civila statstjänstemän ävensom för anställningshavare, underkastade 1947 års tjänstepensionsreglementen för de högre kommunala skolorna, för folkskolan och för arbetare samt bestämmelserna om s. k. summariska arbetarpensioner. Såsom en andra etapp i sitt arbete avser kommittén att utreda och avgiva förslag i fråga om militära och civilmilitära befattningshavare. I ett par remissyttranden har ifrågasatts, om icke ställningstagandet till kommitténs förevarande förslag borde anstå i avbidan härpå.

Den omständigheten att 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente omfattar såväl civila som militära och civilmilitära tjänstemän utgör enligt min mening icke hinder för att systemet med pensioneringsperioder redan nu genomföres för de civila anställningshavarnas del. Ej heller i övrigt finner jag skäl föreligga för ett uppskov med omprövningen av avgångsbestämmelsernas principiella utformning. Jag förordar således, att systemet med pensioneringsperioder nu införes för de personalkategorier, som avses i pensionsålderskommitténs betänkande. Härvid förutsätter jag emellertid, att kommitténs arbete skall bedrivas så att förslag beträffande militära och civilmilitära befattningshavare kan föreläggas 1952 års riksdag.

Kommitténs förslag till jämkningar i fråga om den tidpunkt, då vederbörande befattningshavare tidigast må avgå ur tjänst — vilka förslag såsom förut nämnts innefatta såväl höjningar som sänkningar i förhållande till gällande pensionsåldrar — är jag däremot icke beredd att nu upptaga till prövning utom såvitt gäller förslaget att för extra ordinarie befattningar i prakti-

ken böra genomföras samma pensioneringsperioder som för ordinarie. I övrigt böra de föreslagna jämkningarna bli föremål för ytterligare överväganden.

Statens pensionsanstalt har föreslagit, att systemet med pensioneringsperioder skall införas för övningslärarna vid de kommunala skolorna samtidigt som det genomföres för de i kommitténs betänkande upptagna personalkategorierna. I princip delar jag denna uppfattning. Emellertid torde vad pensionsanstalten anfört i fråga om dessa lärargrupper vara tillämpligt även å vissa övriga SPA-reglementet underkastade kategorier. Jag finner det med hänsyn härtill mest ändamålsenligt, att 1948 års pensionsålderskommitté upptager till övervägande frågan om tillämpningen av systemet med pensioneringsperioder även inom denna del av pensionsväsendet och att i avvaktan härpå de nuvarande bestämmelserna bibehållas. Förslag i ämnet torde emellertid kunna framläggas för 1952 års riksdag.

Vad jag här förordat överensstämmer med de grunder för ändringar i gällande avgångsbestämmelser, varom efter förhandlingar överenskommelse träffats med statstjänstemännens huvudorganisationer. Under förhandlingarna har från organisationernas sida gjorts gällande, att den föreslagna reformen kommer att medföra en höjning av den faktiska genomsnittsåldern vid pensionsavgång. Ehuru införandet av pensioneringsperioder såsom jag förut framhållit formellt icke innebär någon förändring av pensionsåldrarna, torde det få ankomma på den av mig med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 februari 1951 tillkallade utredningen angående den statliga personalpensioneringen m. m. att pröva i vilken mån reformen medför problem av ekonomisk art samt överväga vilka åtgärder som på grund härav kunna befinnas påkallade.

Sedan jag sålunda redogjort för min principiella inställning till pensionsålderskommitténs förslag och till frågan i vilken omfattning detsamma nu bör genomföras, torde jag få övergå till spørsmålet hur avgångsbestämmelserna böra närmare utformas.

Vad först angår frågan om myndigheternas möjlighet att besluta om befattningshavares entledigande under pensioneringsperiod delar jag pensionsålderskommitténs uppfattning, att myndighet icke regelmässigt skall ha att upptaga befattningshavarens fortsatta tjänstgöring utöver pensioneringsperiodens nedre gräns till särskilt övervägande utan tjänstgöringen bör oförändrat fortgå till den tidpunkt före periodens slut, intill vilken befattningshavaren önskar kvarstå, såvida icke myndigheten av särskilda skäl finner anledning föreskriva att tjänstgöringen skall upphöra tidigare. Jag kan alltså icke förorda, att en generell föreskrift meddelas om obligatorisk läkarundersökning av anställningshavare, som uppnått periodens nedre gräns och önskar kvarstå i sin tjänst.

Liksom kommittén förutsätter jag, att myndighet icke meddelar beslut om entledigande under pensioneringsperiod utan att ha förskaffat sig en be-

stämd, på erfarenhet av befattningshavarens arbete grundad uppfattning om hans arbetsförmåga. Härvidlag bör man givetvis icke kräva en så formbunden prövning som är stadgad i fråga om sjukpensionering. I princip bör enligt min mening för avbrytande av tjänstgöring under pensioneringsperiod fordras att befattningshavaren befunnits icke kunna på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina tjänsteåligganden. Därutöver bör i huvudsaklig överensstämmelse med kommitténs förslag gälla, att entledigande må ske, då befattningshavarens bibehållande i tjänst får anses innebära risker för hans egen eller andras säkerhet eller hälsa. Vidare bör, även om befattningshavarens arbetsförmåga icke kan i och för sig anses vara nedsatt, hans tjänstgöring kunna avbrytas i sådana fall, då hans avgång är önskvärd antingen med hänsyn till omorganisation, berörande hans tjänsteställe, eller i och för rationalisering av arbetsförhållandena därstädes.

Beslut om avbrytande av tjänstgöring under pensioneringsperiod bör fattas av den myndighet, som äger att från tjänsten avskeda. Innan beslut om entledigande meddelas, bör befattningshavaren beredas tillfälle att inkomma med yttrande eller eventuellt själv begära sitt entledigande.

Vad sålunda förordats bör erhålla motsvarande tillämpning beträffande extra ordinarie tjänstemän.

I fråga om pensioneringsperiodernas avvägning kan jag i allt väsentligt ansluta mig till vad kommittén föreslagit. Jag förordar således, att fyra olika pensioneringsperioder användas, omfattande i princip, pensioneringsperiod I 60—63 års ålder, pensioneringsperiod II 63—65 års ålder, pensioneringsperiod III 65—66 års ålder samt pensioneringsperiod IV den tid, som för varje särskilt fall bestämmes.

I den mån pensionsåldern f. n. inträder med utgången av kalenderhalvår eller redovisningsår etc., bör pensioneringsperioden börja resp. utgå med angivna tidrymd. Avgång under pensioneringsperioden bör i dessa fall regelmässigt äga rum vid utgången av dylik särskild tidrymd, såvida icke avgången påkallas av nedsatt arbetsförmåga eller vederbörande myndighet eljest finner skäl medgiva att avgången sker vid annan tidpunkt.

Vad angår ordningen för avgångsåldrarnas bestämmande gäller f. n., att huvudreglerna äro intagna i pensionsreglementena. För avvikelser i fråga om ordinarie befattningar förutsättes riksdagens medverkan. När det åter gäller extra ordinarie tjänster äger Kungl. Maj:t enligt föreskrift i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente fastställa särskild pensionsålder i de fall då sådan anses påkallad.

Redan med hänsyn till att jag förordat, att för extra ordinarie tjänster i fortsättningen i princip skola tillämpas samma pensioneringsperioder som för ordinarie tjänster, erfordras ändringar i angivna bestämmelser. Jag vill härvidlag erinra, att för ett närmare bedömande av vilken avgångsålder som är den lämpligaste för varje särskild befattning kräves kännedom om ett flertal faktorer, som i detta hänseende äro av betydelse. Sålunda fordras uppgifter om verksamhetens ändamål, de förhållanden under vilka den be-

drivs (plats för tjänsteutövningen, arbetstider o. d.), särskilda med tjänstgöringen förenade risker, ansvarsförhållanden m. m. Av den med stats-tjänstemännens huvudorganisationer träffade uppgörelsen framgår, att en översyn av avgångsåldrarna för de olika tjänsterna är avsedd att företagas. Med den omfattning, som den statliga och den statsunderstödda verksamheten numera erhållit, skulle det innebära en tidsödande och föga rationell ordning att i en proposition redovisa alla de nyss nämnda faktorer, som vid en dylik översyn komma i beaktande. Jag anser mig fördenskull böra föreslå, att för Kungl. Maj:t utverkas riksdagens bemyndigande att i vidare utsträckning än nu fastställa avgångsåldern för de olika tjänsterna. Härvidlag kunna två olika utvägar tänkas. Antingen kan i pensionsreglementena angivas, att det skall ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma pensioneringsperioden för varje befattning, eller också kan i reglementena intagas en huvudregel av exempelvis den innebörd, som pensionsålderskommittén upptagit i sitt förslag till förteckning över tjänsternas fördelning å pensioneringsperioder, nämligen att pensioneringsperiod II skall tillämpas för befattningar i lönegraderna Ca (Ce) 1—16 samt pensioneringsperiod III för högre befattningar, allt givetvis dock endast i den mån Kungl. Maj:t icke för viss befattning bestämt annan pensioneringsperiod. Av dessa alternativ synes det förstnämnda ur administrativ synpunkt vara att föredraga. Jag förordar därför, att i pensionsreglementena — med undantag för tjänstepensionsreglementet för arbetare, i fråga om vilket pensioneringsperiod I för närvarande torde böra tillämpas — endast angives pensioneringsperiodernas omfattning samt att för Kungl. Maj:t utverkas bemyndigande att fördela tjänsterna på de olika perioderna. Skulle vad jag sålunda förordat vinna riksdagens bifall, har jag för avsikt att föreslå, att för varje särskild tjänst tills vidare — i avvaktan på den förut omförmälda översynen av avgångsåldrarna för de olika tjänsterna — tillämpas den pensioneringsperiod, vars nedre gräns motsvarar den för befattningen nu gällande avgångsåldern. Det torde emellertid få förutsättas att, därest fråga skulle uppkomma om mera omfattande principiella avvikelser från dessa riktlinjer, sådan fråga underställes riksdagens prövning.

Pensionsålderskommittén har i sitt förevarande betänkande upptagit jämväl vissa speciella frågor till behandling. Vad till en början angår spörsmålet om avgångsskyldigheten för ordinarie domare biträder jag kommitténs förslag, att den särskilda befogenheten för vederbörande myndighet att förordna om befattningshavares avgång efter det han uppnått pensioneringsperiodens nedre gräns icke skall ha tillämpning å domare. Med hänsyn till att jag icke ansett mig böra nu till prövning upptaga fråga om ändringar i avgångsåldern för särskilda tjänster, är jag ej beredd att tillstyrka Svea hovrätts förslag att vattenrättsingenjörer beträffande avgångsskyldigheten skola likställas med övrig domarpersonal.

Mot kommitténs förslag, att tiden inom vederbörande pensioneringsperiod i fråga om beräkningen av tjänstår för pension skall likställas med tiden före pensioneringsperiodens början, har jag inlett att erinra. Vad kom-

mittén förordat i fråga om användningen i fortsättningen av anstånds- och återanställningsinstitutet föranleder icke annan erinran från min sida än att Kungl. Maj:t bör äga befogenhet att medgiva anstånd under högst två år. Jag förutsätter härvid, att anstånd längre tid än ett år skall beviljas endast undantagsvis.

Kommittén har föreslagit, att fråga om avkortning av pensioneringsperioderna med hänsyn till ett sådant läge å arbetsmarknaden, att överskott å arbetskraft föreligger, skulle få avgöras av Kungl. Maj:t utan riksdagens hörande. Vid särskilt kännbar brist på arbetskraft skulle däremot fråga om upphävande av rätten för befattningshavare att avgå vid pensioneringsperiodens nedre gräns underställas riksdagens prövning. Enligt min mening böra icke ändringar i någotdera hänseendet företagas utan riksdagens medverkan.

Vad jag i det föregående förordat föranleder ändringar i åtskilliga hänseenden i gällande pensionsbestämmelser. I fråga om 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen, vilka avse såväl civila som militära och civilmilitära tjänstemän, har det synts lämpligast, att ändringar nu icke göras i själva reglementena utan att i en särskild författning angives i vilka hänseenden avvikande bestämmelser skola gälla. Beträffande tjänste- och familjepensionsreglementena för de högre kommunala skolorna, för folkskolan och för arbetare torde däremot icke föreligga något hinder för att reglementena ändras i förevarande sammanhang. I anslutning därtill böra motsvarande ändringar företagas i gällande bestämmelser om s. k. summarisk arbetarpension och om tillämpning å vissa befattningshavargrupper av de för folkskolan gällande reglementena. De nya bestämmelserna synas böra träda i kraft förslagsvis den 20 juni 1951.»

Departementschefen framhåller, att i enlighet med det anförda inom civildepartementet upprättats de författningsförslag, vilka förelagts riksdagen för godkännande.

Riksdagens bemyndigande torde, framhåller departementschefen vidare, böra utverkas för Kungl. Maj:t att utfärda de övergångsbestämmelser, vilka kunna visa sig erforderliga utöver vad i författningsförslagen upptagits.

Slutligen erinrar departementschefen, att i propositionerna 1951: 112 angående löne- och pensionsreglering för lärare vid vissa statsunderstödda privata läroanstalter m. m. samt 1951: 114 angående lönerevision för vissa cheftjänstemän m. m. framlagts förslag, som föranleda ändringar i vissa av de här berörda reglementena.

Utskottet. Den allmänna sänkning av pensionsåldrarna för statens tjänstemän, som vidtogs vid mitten av 1930-talet, ägde delvis rum under inverkan av då rådande arbetslöshet bland de produktiva åldrarna och med beaktande av motsedd utveckling på arbetsmarknaden. 1930-talets konjunktursituation förbyttes emellertid snart nog i sin motsats. Arbetslösheten har under de gångna åren avlösts av en efter hand kännbar brist på arbets-

kraft främst i de produktiva åldersgrupperna. Denna utveckling har icke kunnat undgå att aktualisera kravet på ett tillvaratagande i ökad utsträckning av den äldre arbetskraften. Hittills ha statsmakterna dock funnit sig böra skjuta frågan om en återgång till höjda pensionsåldrar på framtiden och i stället anlitat utvägarna med anstånd med avsked efter pensionsåldern samt återanställning av redan avgången personal. Dessa båda möjligheter ha emellertid erfarenhetsmässigt visat sig icke få den betydelse som regulator ur arbetskraftssynpunkt, man från början synes ha tillmätt desamma.

Den motsedda befolkningsutvecklingen i vårt land torde komma att medföra, att de arbetsföra åldrarnas försörjningsbördan gentemot de överåriga åldersgrupperna i hög grad ökas. Bland annat mot bakgrunden härav måste utskottet i likhet med departementschefen finna det vara en angelägenhet av stor vikt att tillse, att den äldre arbetskraften i möjligaste mån utnyttjas. Då anstånds- och återanställningsinstitutet visat sig icke kunna fylla avsedd funktion härvidlag, synes utskottet fördenskull tiden nu vara inne att upptaga frågan om ändrade avgångsåldrar till omprövning.

Propositionsförslaget innebär, att avgångsåldrarna skola göras rörliga genom ett system med s. k. pensioneringsperioder, inom vilkas nedre och övre gränser den enskilde anställningshavaren själv må kunna bestämma den närmare tidpunkten för sin avgång. I motsats till en anordning med generell höjning av pensionsåldrarna innebär det sålunda föreslagna systemet, att avgångstiderna kunna anpassas efter tjänstbarheten i varje särskilt fall. Att — i jämförelse med systemet med fixa pensionsåldrar — en sådan möjlighet kan vara ägnad att medföra fördelar, icke blott för befattningshavaren utan även för staten-arbetsgivaren, synes utskottet uppenbart under förutsättning likväl att anordningen i fråga icke utnyttjas med åsidosättande av effektivitetskravet. Befattningshavarens valfrihet med avseende å tidpunkten för avgången måste sålunda självfallet — vilket även departementschefen förutsatt — motsvaras av en befogenhet för myndigheten att tillse, att icke tjänstgöringen utsträcker längre än som motiveras av tjänstbarheten. Det ligger i sakens natur, att denna intresseavvägning kan erbjuda svårigheter i det enskilda fallet. Med den utformning bestämmelserna erhållit i propositionsförslaget och vartill utskottet i det följande återkommer, synas svårigheterna dock kunna i betydande utsträckning bemästras, och utskottet är därför för sin del berett att tillstyrka införandet av det förordade systemet med pensioneringsperioder. Härav följer, att utskottet icke tillstyrker det i motionen II: 612 framställda yrkandet om avslag å propositionsförslaget.

Att det föreliggande propositionsförslaget endast avser civila befattningshavare och arbetarpersonal finner utskottet i likhet med departementschefen icke böra utgöra hinder för att systemet med pensioneringsperioder redan nu genomföres för dessa personalkategoriernas vidkommande, varom efter förhandlingar överenskommelse träffats med statstjänstemännens huvudorganisationer. Förslag till bestämmelser angående avgångsåldrar för

den militära och civilmilitära personalen kan, enligt vad departementschefen uttalar, emotses redan till nästkommande riksdag.

Vad den närmare utformningen av avgångsbestämmelserna beträffar har utskottet funnit sig kunna biträda Kungl. Maj:ts förslag. Med avseende å myndighets befogenhet att besluta om befattningshavarens entledigande under pensioneringsperiod är utskottet sålunda ense med departementschefen därom, att myndighet icke regelmässigt skall ha att upptaga frågan om fortsatt tjänstgöring utöver periodens nedre gräns till särskilt övertvägande, utan bör tjänstgöringen oförändrat fortgå till den tidpunkt, intill vilken vederbörande önskar kvarstå, förutsatt att icke myndigheten av särskilda skäl finner anledning föreskriva att tjänstgöringen skall upphöra tidigare. Någon generell föreskrift om obligatorisk läkarundersökning bör alltså icke meddelas. Vidare bör myndighet icke fatta beslut om entledigande under pensioneringsperiod utan att ha förskaffat sig en bestämd, på erfarenhet av befattningshavarens arbete grundad uppfattning om hans arbetsförmåga. Mot vad propositionsförslaget på denna punkt i övrigt innehåller har utskottet intet att invända.

I fråga om pensioneringsperiodernas avvägning innebär Kungl. Maj:ts förslag, att fyra sådana perioder komma att användas, omfattande i princip pensioneringsperiod I 60—63 års ålder, period II 63—65 års ålder, period III 65—66 års ålder samt pensioneringsperiod IV den tid, som för varje särskilt fall bestämmes. Det torde kunna förutsättas, att därest systemet i fråga tillämpas på avsett sätt, flertalet befattningshavare komma att kvarstå i tjänst intill respektive pensioneringsperiods övre gräns eller i allt fall under en del av perioden. I betraktande av att äldre personer numera besitta förhållandevis större arbetsförmåga och vitalitet än tidigare synes detta icke behöva ingiva betänkligheter ur effektivitetssynpunkt. Vid detta sitt ställningstagande har utskottet icke underskattat den motsatta sidan av problemet, nämligen de ökade krav på kroppslig och andlig rörlighet, som den fortgående rationaliseringen och intensifieringen av den statliga förvaltningsverksamheten medföra. Av det nu sagda följer, att utskottet icke kan tillstyrka det i motionen I: 477 framställda yrkandet om ett slopande av pensioneringsperiod III och ett bibehållande av en pensionsålder av 65 år för de tjänstemän, för vilka denna pensionsålder för närvarande gäller.

Den med statstjänstemännens huvudorganisationer träffade uppgörelsen innebär, att en översyn av avgångsåldrarna för de olika tjänsterna med hänsyn till verksamhetens ändamål, de förhållanden under vilka den bedrivs, särskilda med tjänstgöringen förenade risker m. m. är avsedd att företagas. Med den omfattning den statliga och den statsunderstödda verksamheten numera erhållit har det ansetts innebära en föga rationell ordning att i propositionen redovisa alla de faktorer, vilka vid en dylik översyn måste beaktas. Departementschefen har därför utgått från att för Kungl. Maj:t utverka riksdagens bemyndigande att bestämma pensioneringsperioden för varje befattning. En dylik anordning finner utskottet för sin del ändamålsenlig. I enlighet härmed skulle i pensionsreglementena — med undantag

för tjänstepensionsreglementet för arbetare, i fråga om vilket pensioneringsperiod I f. n. ansetts böra tillämpas — endast angivas periodernas omfattning, under det att Kungl. Maj:t skulle äga fördela tjänsterna på de olika perioderna. Vid bifall härtill är avsikten, att för varje särskild tjänst skall tills vidare, i avvaktan på ett definitivt ståndpunktstagande beträffande de olika tjänsternas inplacering i pensioneringsperioder, i princip tillämpas den pensioneringsperiod, vars nedre gräns motsvarar den för befattningen nu gällande avgångsåldern.

Propositionsförslaget utgår från förutsättningen dels att pensioneringsperioderna skola kunna avkortas med hänsyn till ett sådant läge å arbetsmarknaden, att överskott å arbetskraft föreligger, dels att vid särskilt kännbar brist på arbetskraft rätten för befattningshavare att avgå vid pensioneringsperiodens nedre gräns temporärt skall kunna upphävas. Även utskottet anser, att möjlighet bör hållas öppen att vidtaga av extraordinära förhållanden betingade jämkningar i det föreslagna pensioneringssystemet. Såsom i propositionen förutsatts, bör emellertid för ändring i ena eller andra hänseendet krävas riksdagens medverkan.

Vad propositionsförslaget i övrigt innehåller har icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 477 och II: 612,

I. godkänna vid propositionen fogade förslag till

1) förordning om ändrade bestämmelser rörande avgångsåldern för civila statstjänstemän, m. m.;

2) kungörelse om ändring i 1947 års tjänstepensionsreglemente för de högre kommunala skolorna den 30 juni 1947 (nr 418);

3) kungörelse om ändring i 1947 års familjepensionsreglemente för de högre kommunala skolorna den 30 juni 1947 (nr 419);

4) kungörelse om ändring i 1947 års tjänstepensionsreglemente för folkskolan den 30 juni 1947 (nr 420);

5) kungörelse om ändrad lydelse av 10 § och 13 § 2 mom. 1947 års familjepensionsreglemente för folkskolan den 30 juni 1947 (nr 421);

6) kungörelse om ändring i 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare den 30 juni 1947 (nr 422); samt

7) kungörelse om ändrad lydelse av 9 § och 12 § 2 mom. 1947 års familjepensionsreglemente för arbetare den 30 juni 1947 (nr 423);

II. bemyndiga Kungl. Maj:t att

1) i huvudsaklig överensstämmelse med vad chefen för civildepartementet i statsrådsprotokollet för den 30 mars 1951 anfört utfärda ändrade bestämmelser om de summaris-

ka arbetarpensionerna och om utsträckt tillämpning av de för folkskolan gällande tjänste- och familjepensionsreglementena;

2) utfärda de övergångsbestämmelser, vilka kunna visa sig erforderliga för genomförande av förenämnda förslag.

Stockholm den 11 maj 1951.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar Gustaf Karlsson, Gränebo, Iwar Anderson, Mannerskantz, Leander, Gillström, fröken Andersson, herrar Sundelin, Hesselbom, Erik Gustaf Andersson, Einar Persson, Bergman, Söderquist och Bengtson; samt

från andra kammaren: herrar Ward, Malmborg i Skövde, Andersson i Malmö, Svensson i Ljungskile, Lindholm, Ståhl, Pettersson i Dahl, Hoppe, Kollberg, Petterson i Degerfors, Kyling, Thapper, Johansson i Mysinge, Svensson i Alingsås och Nihlfors.

Reservation

av herr *Nihlfors*.